

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 maja 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Paweł Rygiel
Sędziowie:	SSA Andrzej Struzik (spr.) SSA Józef Wąsik
Protokolant:	st. sekr. sądowy Katarzyna Wilczura

po rozpoznaniu w dniu 17 maja 2018 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa (...) s.r.o. z siedzibą w C.

((...))

przeciwko R. S. i M. S. (1)

o zapłatę

na skutek apelacji strony powodowej

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 18 marca 2015 r. sygn. akt I C 16/13

1. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że nadaje mu treść:

I. zasądza od pozwanych R. S. i M. S. (1) solidarnie na rzecz strony powodowej (...) s.r.o. w C. ((...)) kwotę 90.893,15 zł (dziewięćdziesiąt tysięcy osiemset dziewięćdziesiąt trzy złote i piętnaście groszy) z odsetkami w wysokości ustawowej od dnia 19 grudnia 2012 r. do dnia zapłaty;

II. oddala powództwo w dalej idącej części;

III. zasądza od pozwanych solidarnie na rzecz strony powodowej kwotę 5.553,28 zł (pięć tysięcy pięćset pięćdziesiąt trzy złote i dwadzieścia osiem groszy) tytułem kosztów procesu;

IV. nakazuje ściągnąć od strony powodowej, z zasądzonych na jej rzecz roszczenia, na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Krakowie kwotę 371,08 zł (trzysta siedemdziesiąt jeden złotych i osiem groszy) tytułem kosztów sądowych;

V. nakazuje ściągnąć od pozwanych solidarnie na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Krakowie kwotę 540,73 zł (pięćset czterdzieści złotych i siedemdziesiąt trzy grosze) tytułem kosztów sądowych.;

2. oddala apelację w pozostałej części;

3. zasądza od pozwanych solidarnie na rzecz strony powodowej kwotę 1.252 zł tytułem kosztów postępowania apelacyjnego i kasacyjnego;

4. nakazuje ściągnąć od strony powodowej, z zasądzonych na jej rzecz roszczenia, na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Krakowie kwotę 3.456 zł (trzy tysiące czterysta pięćdziesiąt sześć złotych) tytułem części opłaty od skargi kasacyjnej, od której pozwani byli zwolnieni.

SSA Andrzej Struzik SSA Paweł Rygiel SSA Józef Wąsik

Sygn. akt IACa 1375/17

UZASADNIENIE

Strona powodowa (...) s.r.o. z siedzibą w Č. w pozwie skierowanym przeciwko R. S. i M. S. (1) wniosła o orzeczenie nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksla, że pozwani mają zapłacić solidarnie na jej rzecz kwotę 159.386,30 zł. z ustawowymi odsetkami od dnia 19 grudnia 2012 r. do dnia zapłaty oraz koszty postępowania, w tym koszty zastępstwa procesowego. Swoje roszczenie wywodziła z umowy pożyczki w kwocie 800.000 zł jaką zawarła z pozwanym, w której strony oznaczyły termin płatności na dzień 29 lutego 2012 r. Wskazywała, że pozwany dokonał spłaty dopiero w dniu 8 sierpnia 2012 r. nie dokonując zapłaty odsetek umownych za opóźnienie. Strona powodowa podała, że dla zabezpieczenia roszczeń wynikających z umowy pozwany R. S. wręczył mu weksel własny in blanco, który został poręczony przez M. S. (1). Strona powodowa wypełniła weksel na kwotę 159.386,30 zł z terminem płatności na dzień 18 grudnia 2012 r. wzywając następnie pozwanych do zapłaty. Strona powodowa podnosiła, że do wierzytelności wynikającej z umowy kredytu zawartej przez strony, zastosowanie na prawo czeskie, zgodnie z postanowieniem pkt (...) umowy, zaś stosownie do treści § (...) deklaracji wekslowej strona powodowa miała prawo wpisać sumę wekslową obejmującą obok zobowiązania głównego także odsetki kapitalizacyjne, odsetki za zwłokę oraz kary umowne wynikające z umowy kredytu. W świetle tego prawa dopuszczalne jest bowiem zastrzeżenie kary umownej również przy zobowiązaniach pieniężnych.

Pozwani R. S. i M. S. (1) wnosili o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od strony powodowej na rzecz pozwanych kosztów sądowych. W pierwszej kolejności zarzucali, że weksel z dnia 1 marca 2012 r. jest nieważny. Podnosili również, że wypełnienie weksla nastąpiło niezgodnie z zawartym porozumieniem oraz w sposób sprzeczny z zawartą umową, którą zabezpieczał. Ponadto wskazywali, że zastrzeżenia kary umownej, o której mowa w pkt (...) umowy kredytu z dnia 13 lutego 2012 r., na wypadek niewywiązywania się ze zobowiązania przez pozwanego R. S. jest nieważne, jako sprzeczne z art. 483 §1 k.c., gdyż karę umową można zastrzec wyłącznie przy zobowiązaniu niepieniężnym, a zatem umowa w tej części jest nieważna. W tym zakresie wskazywali, że do umowy kredytu w zakresie zabezpieczonym wekslem, stosownie do §5 deklaracji zastosowanie ma prawo polskie. Niezależnie od powyższego podnosili, że żądanie kary umownej obok odsetek za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego i dobrymi obyczajami zakazującymi lichwy, a także stanowi obejście przepisów o odsetkach maksymalnych, co czyni żądanie w zakresie kwoty 128.000 zł bezpodstawnym. Podnosili również, że spłata kredytu w dniu 7 sierpnia 2012 r. nastąpiła na warunkach uzgodnionych pomiędzy stroną powodową, w imieniu której działał J. V. (1). Niezależnie od powyższego w przypadku przyjęcia, że w niniejszej sprawie znajduje zastosowanie prawo czeskie, pozwani podnieśli, że zastrzeżenie kary umownej w pkt (...) umowy było nieważne również na gruncie przepisów prawa czeskiego, gdyż wysokość kary umownej jest przesadna i zakłada zupełnie nieadekwatne korzyści majątkowe strony powodowej, a w konsekwencji postanowienie jest sprzeczne z dobrymi obyczajami (§ 3 ust. 1 i § 39 kodeksu cywilnego Republiki Czeskiej). Z ostrożności procesowej, pozwani wnieśli o zastosowanie § 301 kodeksu

handlowego Republiki Czeskiej i obniżenie zastrzeżonej kary umownej do wysokości szkody powstałej do czasu wydania decyzji sądowej tj. do kwoty 0 zł, wskazując przy tym, że strona powodowa nie poniosła żadnej szkody.

Wyrokiem z dnia 18 marca 2015 r. Sąd Okręgowy zasądził od pozwanych R. S. i M. S. (1) solidarnie na rzecz strony powodowej (...)s.r.o. z siedzibą w Č. kwotę 31.386,30 zł z odsetkami w wysokości ustawowej od dnia 19 grudnia 2012 r. do dnia zapłaty, a powództwo w dalej idącej części oddalił. Ponadto zasądził od strony powodowej na rzecz pozwanych solidarnie kwotę 586 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania oraz nakazał pobrać od strony powodowej na rzecz Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Krakowie kwotę 819,45 zł tytułem brakujących kosztów sądowych. Nakazał również pobrać od pozwanych solidarnie na rzecz Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Krakowie kwotę 92,36 zł tytułem brakujących kosztów sądowych.

Rozstrzygnięcie wydał w oparciu o następująco ustalony stan faktyczny:

Pozwany R. S. zawarł ze stroną powodową (...) s.r.o. z siedzibą w Č. w dniu 13 lutego 2012 r. w C. umowę pożyczki w kwocie 800.000 zł. W umowie strony oznaczyły termin zwrotu pożyczki wraz z odsetkami umownymi na dzień 29 lutego 2012 r., a także ustaliły stałą stopę procentową w wysokości 12 % rocznie z całej kwoty kredytu. Ponadto w pkt. (...) umowy strony ustaliły, że w przypadku, gdy pożyczkobiorca naruszy obowiązek terminowego zwrotu kwoty kredytu (pożyczki) zobowiązany jest do uiszczenia kary umownej w wysokości 0,1% dziennie od tej kwoty, co do której pożyczkobiorca będzie w zwłoce, a to od dnia, w którym pożyczkobiorca popadnie w zwłokę do dnia spłaty tej kwoty, ze wskazaniem, że w razie niezwrócenia kredytu za pierwszy dzień zwłoki uważa się dzień 1 marca 2012 r. Strony uzgodniły, że zabezpieczeniem zobowiązań wynikających z tej umowy, będzie weksel własny in blanco wystawiony przez pożyczkobiorcę, a poręczony przez jego żonę M. S. (1). W przypadku, kiedy kredytobiorca będzie w zwłoce z zapłatą kredytu, pożyczkodawca jest uprawniony do wypełnienia weksla in blanco na kwotę odpowiadającą dłużnej kwocie wraz z odsetkami za zwłokę i karami umownymi, zgodnie z deklaracją wekslową. W pkt. (...) ust. (...) umowy strony ustaliły, że prawa i obowiązki wynikające z niniejszej umowy, a w umowie tej nieokreślone, podlegają odpowiednim przepisom ustawy nr 513/1991 Kodeksu handlowego, z późniejszymi zmianami. Ponadto strony postanowiły, że umowa, jej ważność oraz konsekwencje nieważności, jej skutki, forma i inne należności, a także wszystkie zobowiązania wynikające z tej umowy oraz dalej z tym związane stosunki prawne kierują się prawem czeskim (pkt. (...) ust. (...) umowy). Pozwany R. S. wystawił weksel własny in blanco poręczony na odwrocie przez pozwaną M. S. (2). W dniu 13 lutego 2012 r. w C. strona powodowa reprezentowana przez prezesa zarządu J. V. (2) jako remitent i R. S. jako wystawca weksla podpisali deklarację wekslową. Przedmiotem deklaracji był sposób wypełnienia weksla własnego in blanco, wystawionego na zabezpieczenie sumy wierzytelności wynikającej z umowy pożyczki z dnia 13 lutego 2012 r., zawartej między remitentem a wystawcą weksla. Strony ustaliły, że remitent ma prawo wpisać sumę wekslową w wysokości zobowiązania głównego, wynikającego z umowy pożyczki, pomniejszonego odpowiednio o wpłaty dokonane na poczet tego zobowiązania, jak również odsetki kapitalizacyjne, odsetki za zwłokę oraz kary umowne. Ponadto zgodnie z treścią deklaracji remitent jest uprawniony do wypełnienia weksla, jeżeli wystawca weksla będzie się spóźniał z wykonaniem zobowiązań wynikających z zawartej przez strony umowy pożyczki. Wobec faktu, że weksel został wystawiony w Polsce, strony ustaliły, że właściwym prawem dla weksla będzie prawo polskie, jak również dla ewentualnych sporów z weksla będą właściwymi sądy polskie niezależnie od tego, że dla umowy pożyczki właściwym prawem jest prawo czeskie. Strony znają się od 2005 r., pozostawały w kontaktach biznesowych, strona powodowa udzielała pozwanemu pożyczek, zaś zawarta między stronami umowa z dnia 13 lutego 2012 r. nie była jedyną umową pożyczki, jaką w ramach prowadzonej współpracy strony zawarły. Między stronami nie doszło do przedłużenia, bądź to w formie ustnej lub pisemnej, terminu spłaty pożyczki. Po upływie terminu do spłaty należności z tytułu zawartej umowy pożyczki dochodziło do licznych spotkań pozwanego z prezesem powodowej Spółki (...), który był przez pozwanego zapewniany, że spłata należności nastąpi po sprzedaży nieruchomości należącej do pozwanych. Pismem z dnia 29 listopada 2012 r. strona powodowa zawiadomiła pozwanego R. S. oraz pozwaną M. S. (1) o wypełnieniu weksla in blanco na kwotę 159.386,30 zł, z powodu nieterminowej zapłaty należności wynikających z zawartej w dniu 13 lutego 2012 r. umowy pożyczki z terminem płatności ustalonym na dzień 18 grudnia 2012 r. Strona powodowa jednocześnie wezwała pozwanych do zapłaty ww. kwoty.

Na dochodzoną wierzytelność składają się następujące kwoty:

1/ skapitalizowane odsetki umowne w wysokości 12 % w skali roku, liczone od kwoty 800.000 zł. od dnia 13 lutego 2012 r. do dnia 29 lutego 2012 r. w wysokości 4.208,22 zł.

2/ skapitalizowane odsetki ustawowe liczone według stopy procentowej 7,75% w skali roku, zgodnie z prawem czeskim, od kwoty 800.000 zł. od dnia 1 marca 2012 r. do dnia 8 sierpnia 2012 r. w wysokości 27.178,08 zł.

3/ kara umowna za nieterminową spłatę należności liczona od kwoty 800.000 zł., od dnia 1 marca 2012 r. do dnia 8 sierpnia 2012 r. w wysokości 128.000 zł.

Pozwany R. S. dokonał spłaty pożyczki z opóźnieniem, wpłacając na rzecz strony powodowej kwotę 800.000 zł., bez dokonania zapłaty odsetek umownych.

Dokonując oceny prawnej Sąd Okręgowy wskazał, że żądanie opierało się o treść zobowiązania wekslowego powstałego wskutek wręczenia przez pozwanego R. S., stronie powodowej weksla in blanco na zabezpieczenia ciężącego na nim zobowiązania wobec powodowej Spółki. Wystawienie weksla zrodziło po stronie wystawcy (pozwanego) oraz poręczyciela (pozwanej) w stosunku do remitenta zobowiązanie do zapłaty sumy wekslowej. Zaznaczył przy tym, że podstawą zobowiązania wekslowego była umowa pożyczki z dnia 13 lutego 2012 r., dla której weksel ten stanowił zabezpieczenie. Kwestionowanie przez pozwanych wysokości zobowiązania przeniosło spór na płaszczyznę stosunku podstawowego. Odnosząc się do poszczególnych zarzutów pozwanych wskazał, że nie zasługiwał na uwzględnienie zarzut nieważności weksla wskazał, że użycie w jego treści określenia in blanco nie pozbawiało tego dokumentu cech weksla własnego. Przenosząc rozważania na grunt stosunku podstawowego w pierwszej kolejności wskazywał, że pozwani nie kwestionowali zasadności i wysokości odsetek umownych składających się na dochodzoną kwotę ograniczając się do zarzutów dotyczących odsetek za zwłokę i kary umownej. Sąd Okręgowy zaznaczył przy tym, że w świetle(...) ust. (...) umowy pożyczki strony postanowiły, że do umowy, jej ważności oraz konsekwencji nieważności, jej skutków, formy i innych należności, a także wszystkich zobowiązań wynikających z tej umowy oraz dalej z tym związanych stosunków prawnych zastosowanie ma prawo czeskie. Dalej wskazał, że postanowienia § (...) deklaracji wekslowej stanowią zaś, że prawo polskie jest właściwe dla weksla. Sąd I instancji wskazał, że treść przepisu art. 79 w zw. z art. 103 oraz art. 78 ustawy Prawo wekslowe stanowi, że prawo miejsca płatności weksla jest właściwe dla określenia skutków zobowiązań wystawcy (akceptanta) weksla, zaś formę oświadczenia wekslowego ocenia się podług ustaw kraju, w którym oświadczenie zostało podpisane (art. 78). Odnosząc się do zarzutu opartego na przepisach Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I), wskazywał, że w pierwszej kolejności dla określenia prawa właściwego dla obligacyjnych stosunków zobowiązaniowych istotna jest wola stron tego stosunku. W ocenie Sądu Okręgowego, na gruncie rozpatrywanej sprawy, nie znajduje zastosowania przepis art. 3 ust. 3 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. Wskazał, że ze zgromadzonego materiału dowodowego wynika jednoznacznie, że strony łączyły kontakty biznesowe (gospodarcze), a zawarta umowa nie miała charakteru umowy konsumenckiej, co oznacza, że unormowanie art. 6 Rozporządzenia, stanowiące wyraz dążenia do zapewnienia ochrony konsumentowi traktowanemu jako słabsza strona obrotu, nie znajduje odniesienia do realiów niniejszej sprawy. Mając na uwadze to, że zastosowanie w sprawie znajdzie prawo czeskie odniósł się do treści przepisów regulujących instytucję kary umownej. W tym zakresie odwołując się do treści przepisu § 544 ustawy nr 40/1964 Sb Kodeks Cywilny Republiki Czeskiej wskazał, że obowiązek zapłaty kary jest niezależny od wystąpienia szkody, a jej wysokość lub sposób wyliczenia winna być uzgodniona na piśmie. Dalej odwołując się do przepisu § 545 cyt. ustawy wskazał, że obowiązek zapłaty nie wygasa na skutek spełnienia świadczenia, którego realizacja została w ten sposób zabezpieczona, a w sytuacji braku odmiennego uregulowania w umowie dłużnik nie ma obowiązku zapłacenia kary, jeżeli nie zawinił w braku wykonania zobowiązania. Odwołując się do literalnego brzmienia przepisu oraz orzecznictwa Sądu Najwyższego Republiki Czeskiej wskazał że obowiązek zapłaty kary umownej nie ogranicza się do zobowiązań niepieniężnych i dotyczy również zobowiązań pieniężnych. Wskazał też, że instytucja kary umownej została również unormowana w ustawie nr 513/1991 Sb. Kodeks Handlowy, gdzie w § 300 wskazano, że okoliczności wykluczające odpowiedzialność nie mają wpływu na obowiązek uiszczenia kary umownej.

Rażąco wysoką karę umowną sąd może obniżyć uwzględniając wartość i znaczenie zabezpieczonego zobowiązania, a to do wysokości szkody powstałej do czasu wydania decyzji sądowej, w wyniku naruszenia zobowiązania umownego, objętego karą umowną (§ (...)). Wskazał, że powyższy przepis dopuszczający stosowanie „moderacyjnego prawa sądu”, ma rozszerzony zakres w kontekście uregulowań w kodeksie cywilnym. Sąd Okręgowy wskazał również, że w doktrynie prawa czeskiego prezentowane jest stanowisko, że w stosunkach cywilno-prawnych, gdzie nie ma możliwości moderacji w sprawie nieproporcjonalnie wysokiej kary umownej, można wnioskować absolutną nieważność postanowień o nieproporcjonalnie wysokiej karze umownej. Jeżeli wysokość kary umownej jest przesadna i zakładająca zupełnie nieadekwatne korzyści majątkowe strony uprawnionej, to wówczas może być kara umowna postrzegana jako nieadekwatna z punktu widzenia dobrych obyczajów. W tym kontekście wskazał regulacje przepisu § 3 i 39 ustawy nr 40/1964 Sb Kodeks Cywilny Republiki Czeskiej. Zaznaczył, że zgodnie z treścią § 3 ust. 1 przy realizowaniu praw i obowiązków wynikających ze stosunków cywilnoprawnych nie można, bez prawnego uzasadnienia ingerować w prawa i uzasadnione interesy innych w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, naruszając ich interesy. Ponadto podniósł, że czynność prawna według prawa czeskiego jest nieważna, jeżeli jej treść lub cel jest sprzeczny z ustawą lub pomija ustawę albo jest sprzeczna z dobrymi obyczajami (§ 39). Wskazał również, że dobre obyczaje w czeskim prawie prywatnym stanowią fundamentalne zasady stosunków prywatnoprawnych, zaś w odniesieniu do kary umownej, zatem „korekcja” dobrych obyczajów może działać w zasadzie na dwa sposoby, samo uzgodnienie o karze umownej może być nieważne, gdyż stoi w sprzeczności z dobrymi obyczajami w myśl § 39 czeskiego kodeksu cywilnego, a po wtóre wymóg nieproporcjonalnie wysokiej kary umownej może być czynnością sprzeczną z dobrymi obyczajami w myśl § 39 czeskiego kodeksu cywilnego. W dalszej kolejności odwołując się do poglądów wyrażonych w orzecznictwie sądów czeskich wskazał, że adekwatność kary umownej należy ocenić biorąc pod uwagę ogólne okoliczności czynu, jego motywy i cel, który nastąpił, biorąc pod uwagę wysokość zabezpieczonej kwoty, na jej podstawie można ocenić proporcjonalność kary umownej w odniesieniu do wzajemnych stosunków. Przenosząc rozważania na grunt przedmiotowej sprawy uznał, że kara umowna wchodząca w skład dochodzonej przez stronę pozwaną wierzytelności, obliczona na kwotę 128.000 zł, za okres od dnia 1 marca 2012 r. do dnia 8 sierpnia 2012 r. jest rażąco wygórowana, biorąc pod uwagę wysokość zobowiązania wynikającego z umowy pożyczki z dnia 13 lutego 2012 r. w kwocie 800.000 zł. Wobec powyższego zakwalifikował zastrzeżenia kary jako czynność sprzeczną z dobrymi obyczajami w myśl § 39 czeskiego kodeksu cywilnego i oddalił żądanie w zakresie zasądzenia kwoty 128.000 zł z tytułu kary umownej jako nieuzasadnione. Sąd Okręgowy uwzględnił natomiast żądanie w zakresie skapitalizowanych odsetek umownych w wysokości 12 % w skali roku liczone od dnia 13 lutego 2012 r. do dnia 29 lutego 2012 r. w wysokości 4.208,22 zł oraz skapitalizowanych odsetek ustawowych liczonych według stopy procentowej 7,75 % w skali roku, zgodnie z prawem czeskim, od kwoty 800.000 zł od dnia 1 marca 2012 r. do dnia 8 sierpnia 2012 r. w wysokości 27.178,08 zł. W tym zakresie wskazał, że pozwani nie kwestionowali wysokości odsetek umownych oraz po dokonaniu analizy przepisów prawa czeskiego uznał, że odsetki ustawowe zostały prawidłowo wskazane i znajdują oparcie w tym przepisach. Odnosząc się do solidarnej odpowiedzialności pozwanej wskazał na art. 32 i art. 47 ustawy prawo wekslowe i zasądził od solidarnie od pozwanych R. S. i M. S. (2) (poręczyciela) kwotę 31.386,30 zł. (4.208,22 zł. + 27.178,08 zł.), oddalając powództwo w dalej idącej części (pkt. I i II sentencji wyroku). O odsetkach ustawowych Sąd orzekł na podstawie art. 455 k.c. i art. 481 § 1 i 2 k.c., zasądzając je od dnia następnego po terminie płatności weksla tj. od dnia 19 grudnia 2012 r.

Orzekając o kosztach postępowania jako podstawę przyjął art. 100 k.p.c. stosunkowo rozdzielając koszty. Zaznaczył przy tym, że strona powodowa wygrała proces w 20 %, zaś pozwani w 80 %. Wskazując na koszty poniesione przez strony ostatecznie zasądził od strony powodowej na rzecz pozwanych kwotę 586 zł. Ponadto na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w zw. z art. 100 k.p.c. nakazał pobrać na rzecz Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Krakowie od strony powodowej kwotę 819,45 zł oraz od pozwanych kwotę 92,36 zł, a to tytułem brakujących wydatków na tłumacza przysięgłego, niepokrytych z zaliczek uiszczonych przez obie strony przy uwzględnieniu pobranych od stron zaliczek.

Apelację od wyroku złożyła strona powodowa i zaskarżając go w części w jakiej Sąd oddalił powództwo co do kwoty 128.000 zł wraz z odsetkami od tej kwoty oraz w zakresie kosztów postępowania wniósł o jego zmianę poprzez zasądzenie solidarnie od pozwanych na rzecz powódki kwoty 128.000 zł wraz z odsetkami obok dotychczas

zasądzonej na rzecz powódki kwoty 31.386,30 zł oraz zasądzenie solidarnie od pozwanych na rzecz powódki kosztów postępowania za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa przez radcę prawnego, według norm przepisanych.

Zarzucił mu naruszenie przepisów prawa materialnego, a to:

- przepisu § 3 w zw. z § 39 w zw. z § 544 ustawy nr 40/1964 Sb Kodeks Cywilny Republiki Czeskiej w zw. z § 301 ustawy nr 513/1991 Sb. Kodeks Handlowy Republiki Czeskiej poprzez błędną wykładnię polegającą na nieprawidłowym przyjęciu, że zastrzeżona przez strony kara umowna w wysokości 0,1% należności głównej za każdy dzień opóźnienia jest rażąco wygórowana, podczas gdy jest ona adekwatna do zabezpieczonych nią obowiązków i realiów gospodarczo-prawnych panujących w Republice Czeskiej, a jej wysokość jest powszechnie akceptowana na gruncie czeskiego prawa;

- przepisu § 3 w zw. z § 39 w zw. z § 544 ustawy nr 40/1964 Sb Kodeks Cywilny Republiki Czeskiej w zw. z § 301 ustawy nr 513/1991 Sb. Kodeks Handlowy Republiki Czeskiej poprzez niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że zastrzeżenie przez strony nadmiernej kary umownej w wysokości 0,1% należności głównej za każdy dzień opóźnienia jest sprzeczne z dobrymi obyczajami, podczas gdy zgodnie z w/w przepisami porozumienie w sprawie kary umownej nie może być w stosunkach handlowych uznane za nieważne przez konflikt z dobrymi obyczajami tylko ze względu na wysokość uzgodnionej kwoty kary umownej, nawet gdyby była ona nadmiernie wygórowana [co nie ma miejsca w niniejszej sprawie];

- przepisu § 3 w zw. z § 39 w zw. z § 544 ustawy nr 40/1964 Sb Kodeks Cywilny Republiki Czeskiej w zw. z § 301 ustawy nr 513/1991 Sb. Kodeks Handlowy Republiki Czeskiej poprzez niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że zastrzeżenie przez strony nadmiernie wygórowanej w ocenie Sądu kary umownej jest sprzeczne z dobrymi obyczajami, podczas gdy Sąd nie wskazał jakie normy współżycia społecznego zostały przez to naruszone.

Odpowiedź na apelację złożyli pozwani wnosząc o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania.

Wyrokiem z dnia 13 listopada 2015 r. Sąd Apelacyjny w Krakowie zmienił powyższy wyrok przez zasądzenie od pozwanych solidarnie sumy 128.000 zł ponad już zasądzoną od nich kwotę 31.386,30 zł i przez odmienne rozstrzygnięcie o kosztach. Uzasadniając to rozstrzygnięcie Sąd Apelacyjny uznał, że zastrzeżona w rozpoznawanej sprawie kara umowna nie naruszała dobrych obyczajów, gdyż uwzględniając łączące strony stosunki biznesowe, wysokość pożyczki, krótki termin zwrotu i brak zabezpieczenia rzeczowego, była ona adekwatna do celu jej zastrzeżenia: zmobilizowania pozwanego do terminowego zwrotu udzielonej pożyczki.

W wyniku rozpoznania skargi kasacyjnej pozwanych Sąd Najwyższy wyrokiem, z dnia 6 kwietnia 2017 r. sygn. akt III CSK 174/16 uchylił zaskarżony wyrok w części zmieniającej wyrok Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 18 marca 2015 r., I C 16/13 oraz orzekającej o kosztach postępowania apelacyjnego i w tym zakresie przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu w Krakowie do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadniając powyższy wyrok Sąd Najwyższy stwierdził, że zastrzeżenie stron umowy pożyczki, że wybór prawa czeskiego nie dotyczy weksla i dla weksla właściwe jest prawo polskie, nie stanowiło wyboru prawa w odniesieniu do zobowiązań wekslowych, a jedynie wyraz przekonania o właściwości w takim razie prawa polskiego w stosunku do tych zobowiązań na podstawie miarodajnej normy kolizyjnej. W rezultacie sądy zasadnie oparły ustalenie prawa właściwego dla zobowiązań wekslowych na podstawie art. 79 w zw. z art. 103 ust. 1 prawa wekslowego. W konsekwencji prawo polskie jest prawem właściwym dla skutków zobowiązań wekslowych obojga pozwanych, tj. m.in. dla oceny dopuszczalności zastosowania weksla niepełnego, przesłanek zaciągnięcia zobowiązania wekslowego przez złożenie podpisu na wekslu niepełnym, zakresu tego zobowiązania i zarzutów, za pomocą których może się bronić wobec posiadacza weksla niepełnego ten, który podpisał się na wekslu in blanco. Ocena istnienia i treści upoważnienia do uzupełnienia weksla in blanco oraz istnienia i treści stosunku prawnego, w związku z którym weksel in blanco został wydany nie podlega natomiast prawu wskazanemu na podstawie art. 81 prawa wekslowego, a prawem właściwym jest prawo wybrane przez strony umowy pożyczki, to jest prawo czeskie.

Odnosząc się następnie do regulacji zawartej w art. 10 prawa wekslowego Sąd Najwyższy wskazał, że zobowiązanie osoby, która złożyła podpis na wekslu in blanco powstaje tylko o tyle, o ile uzupełnienia tego dokonała osoba upoważniona do tego i tylko w zakresie, w jakim treść uzupełnienia pokrywa się z treścią upoważnienia. W rezultacie zasadność dochodzonego w niniejszej sprawie żądania zapłaty 159.386,30 zł zależała od zgodności wypełnienia weksla niezupełnego na tę kwotę zgodnie z upoważnieniem udzielonym powodowej spółce przez pozwanych, a ta zgodność od istnienia zobowiązania pozwanych w takiej kwocie wobec powodowej spółki. Na tym etapie postępowania ocenie tej podlega wyłącznie zasadność żądania zapłaty kary umownej w kwocie 128.000 zł. Wprawdzie prawo umowne jest stosowane co do zasady w odniesieniu do wszystkich roszczeń i obowiązków stron umowy, to jednak możliwym jest w drodze wyjątku zastosowanie do określonych kwestii wchodzących w zakres umowy pożyczki zamiast właściwego prawa obcego polskiego przepisu należącego do przepisów koniecznego stosowania. Takimi przepisami są przepisy kodeksu cywilnego określające wysokość odsetek maksymalnych oraz konsekwencje przekroczenia w postanowieniach umownych stopy tych odsetek. W szczególności przepisy art. 481 § 2³ i art. 359 § 2³ k.c. wyłączają na terenie Polski skutek wyboru prawa obcego w odniesieniu do ustalenia wysokości odsetek wyższej od odsetek maksymalnych według prawa polskiego. Zatem w takiej sytuacji sąd polski obliczy należne odsetki na podstawie prawa polskiego w wysokości maksymalnie dopuszczalnej. W czasie zawarcia umowy objętej sporem obowiązywały jedynie przepisy art. 359 § 2¹, § 2² i § 2³ k.c. Przepisy te znajdują zastosowanie i nie sprzeciwia się temu okoliczność, że zapobiegały one zastrzeganiu nadmiernych odsetek, podczas gdy w rozpoznawanej sprawie chodzi o klauzulę dotyczącą kary umownej. Kara ta, zastrzeżona na podstawie prawa czeskiego za niewywiązanie się ze zobowiązania do spełnienia świadczenia pieniężnego, odpowiada funkcjonalnie odsetkom umownym za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego i jako instytucja ekwiwalentna do odsetek za opóźnienie przewidzianych w prawie polskim, objęta jest regulacją powołanych wyżej przepisów polskiego kodeksu cywilnego. Przed wejściem w życie art. 481 § 2¹, § 2² i § 2³ k.c. umowne określenie odsetek za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego należało traktować jako zastrzeżenie odsetek „wynikających z czynności prawnej” w rozumieniu art. 359 § 2¹, § 2² i § 2³ k.c., a zatem jako klauzulę podlegającą tym przepisom. W rezultacie o rozmiarze zobowiązania wyznaczającego kwotę, na którą weksel mógł być wypełniony, rozstrzygały te właśnie przepisy. Zatem należna stronie powodowej łączna kwota z tytułu odsetek za opóźnienie i kary umownej nie może przewyższyć kwoty odsetek maksymalnych obliczonych zgodnie z art. 359 § 2¹ k.c. w pierwotnym brzmieniu. Zastosowanie tych przepisów czyniło zbędnym badanie skuteczności zastrzeżonej kary umownej w świetle prawa czeskiego.

Ponownie rozpoznając sprawę Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności wskazać trzeba, że strona powodowa nie podnosiła w apelacji zarzutów dotyczących oceny dowodów oraz ustaleń faktycznych poczynionych przez sąd I instancji. Zatem sąd II instancji przyjmuje ustalenia te za własne i czyni je podstawą swego wyroku.

Wobec wykładni prawa dokonanej przez Sąd Najwyższy ustalenia sądu I instancji uzupełnić trzeba przez wskazanie wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego obowiązującej w okresie, za który naliczona była sporna kara umowna. Ustalenie wysokości tej stopy nie wymaga prowadzenia dowodów, gdyż jest ona ustalana uchwałami Rady Polityki Pieniężnej publikowanymi w Dzienniku Urzędowym Narodowego Banku Polskiego, wydawanym stosownie do przepisu art. 54 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku o Narodowym Banku Polskim, co pozwala ich wysokość uznać za powszechnie znaną. Stąd dość wskazać w tym miejscu, że w okresie od 1 marca do 9 maja 2012 r. stopa referencyjna oprocentowania kredytu refinansowego udzielanego pod zastaw papierów wartościowych, zwanego kredytem lombardowym, wynosiła 6%, a w okresie od 10 maja do 8 sierpnia 2012 r. wynosiła 6,25% (Dziennik Urzędowy NBP z 2011 r., poz. 9 i z 2012 r., poz. 4).

Zgodnie z art. 398²⁰ k.p.c. Sąd Apelacyjny rozpoznając ponownie niniejszą sprawę jest związany wykładnią prawa dokonaną przez Sąd Najwyższy w jego wyroku z dnia 6 kwietnia 2017 roku. Czyni to bezprzedmiotowymi rozważania dotyczące skuteczności zastrzeżenia kary umownej w świetle przepisów prawa czeskiego, na co wskazał Sąd Najwyższy w uzasadnieniu swego wyroku. Zgodnie z wykładnią prawa dokonaną przez Sąd Najwyższy łączną wysokość odsetek

za opóźnienie i kary umownej ogranicza stopa odsetek maksymalnych wyznaczoną obowiązującym w 2012 roku (w czasie zawarcia umowy) przepisem art. 359 § 2¹ k.c., a to wobec regulacji zawartej w przepisach art. 359 § 2² i § 2³ k.c. Odsetki maksymalne w tamtym czasie wynosiły czterokrotność stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego. Ustalony okres opóźnienia w spłacie pożyczki w kwocie 800.000 zł trwał od 1 marca do 8 sierpnia 2012 r. Odsetki maksymalne w okresie od 1 marca do 9 maja 2012 r. 24% w stosunku rocznym, a w okresie od 10 maja do 8 sierpnia 2012 r. 25% w stosunku rocznym. Wyliczone według tej stopy odsetki od kwoty pożyczki 800.000 zł dawały kwotę 86.684,93 zł. Ta kwota stanowi górną granicę odpowiedzialności pozwanych za opóźnienie w zwrocie pożyczki i obejmuje łącznie zasadne roszczenia strony powodowej tak z tytułu odsetek za opóźnienie, jak i kary umownej. Kwota ta podlega powiększeniu o umówione odsetki 12% należne za przewidziany umową okres udzielenia pożyczki, to jest od 13 do 29 lutego 2012 r., których wysokość została wyliczona na kwotę 4.208,22 zł i nie została zakwestionowana. Suma tych kwot to 90.893,15 zł. Taka suma zostaje zatem zasądzona w miejsce dotychczas prawomocnie zasądzone kwoty 31.386,30 zł. Zmieniając zatem zaskarżony wyrok w częściowym uwzględnieniu apelacji strony powodowej dodatkowo zasądzono różnicę w kwocie 59.506,85 zł, natomiast oddalono apelację (i powództwo) co do kwoty 68.493,15 zł.

Zmiana orzeczenia co do żądania głównego pociąga za sobą konieczność modyfikacji wyroku sądu I instancji w części dotyczącej kosztów procesu i kosztów sądowych. Ostatecznie strona powodowa wygrała sprawę w 57% (90.893,15 zł z dochodzonych 159.386,50 zł), natomiast pozwani wygrali sprawę w 43%. W takim też stosunku, zgodnie z art. 100 k.p.c., ulegają rozliczeniu koszty procesu. Strona powodowa uiściła opłatę od pozwu w wysokości 7.970 zł oraz poniosła koszty zastępstwa procesowego w kwocie 7.217 zł (przy zastosowaniu podwójnej stawki minimalnej wynagrodzenia pełnomocnika, przyjętej przez sąd I instancji), co daje razem kwotę 15.187 zł. Z tej kwoty 57% stanowi kwotę 8.656,59 zł. Pozwani ponieśli koszty w wysokości zastępstwa procesowego 7.217 zł. Z tej kwoty 43% stanowi kwotę 3.103,31 zł. Różnica tych kwot to 5.553,28 zł i taka kwota podlega zasądzeniu solidarnie od pozwanych na rzecz strony powodowej (art. 100 i art. 105 § 2 k.p.c.).

Zgodnie z art. 83 ust. 2 w zw. z art. 113 ust. 1 i 2 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w zw. z art. 100 k.p.c. należało także w tej samej proporcji stosunkowo między stronami rozdzielić obowiązek zwrotu Skarbowi Państwa tymczasowo poniesionych wydatków. Poniesione wydatki to wynagrodzenie tłumacza przysięgłego w wysokości 1.211,81 zł, przy czym każda ze stron uiściła zaliczkę 150 zł na te koszty. Powód ponosi 43% tych kosztów, to jest kwotę 521,08 zł, a powstała w wyniku pomniejszenia o uiszczoną zaliczkę 150 zł różnica 371,08 zł podlega ściągnięciu z zasądzonych roszczenia. Pozwani ponoszą solidarnie 57% tych kosztów, to jest kwotę 690,73 zł, a powstała w wyniku pomniejszenia o uiszczoną zaliczkę 150 zł różnica 540,73 zł podlega ściągnięciu od nich solidarnie.

Z powyższych przyczyn, w częściowym uwzględnieniu apelacji strony powodowej, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. należało zmienić zaskarżony wyrok, jak w sentencji, a na podstawie art. 385 k.p.c. w pozostałej części apelację oddalić.

O kosztach postępowania apelacyjnego i kasacyjnego należało orzec na podstawie art. 100 k.p.c., stosunkowo je rozdzielając stosownie do ostatecznego wyniku tego postępowania. Strona powodowa zaskarżyła wyrok co do kwoty 128.000 zł, z czego wygrała sprawę w postępowaniu apelacyjnym co do kwoty 59.506,85 zł (o taką kwotę została podwyższona kwota zasądzona przez sąd I instancji) to jest w 46%. Pozwani wygrali natomiast sprawę w postępowaniu apelacyjnym w 56%, gdyż w takiej części (co do kwoty 68.493,15 zł) ostatecznie apelacja została oddalona. Każda ze stron poniosła w postępowaniu apelacyjnym koszty zastępstwa procesowego, do których znajdują zastosowanie przepisy obowiązujące w dacie wniesienia apelacji (w kwietniu 2015 r.), to jest w odniesieniu do strony powodowej § 6 pkt 6 w zw. z § 11 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu, natomiast w odniesieniu do pozwanych § 6 pkt 6 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu. Mając na uwadze dwukrotne rozpoznawanie sprawy w drugiej instancji, stosownie do § 2 ust. 1 i 2 każdego z tych rozporządzeń sąd podwoił stawkę minimalną, przyjmując wynagrodzenie na poziomie 5.400 zł. Nadto strona powodowa poniosła opłatę od apelacji w wysokości 6.400 zł. zatem po stronie powodowej koszty postępowania apelacyjnego wyniosły 11.800 zł, a po stronie

pozwanych 5.400 zł. Koszty postępowania kasacyjnego po każdej ze stron to wyłącznie koszty zastępstwa prawnego, jako że pozwani byli zwolnieni od opłaty od skargi kasacyjnej. Skoro skarga kasacyjna wpłynęła 6 marca 2016 r., to koszty te podlegają wyliczeniu na podstawie przepisów w tej dacie obowiązujących, a to w odniesieniu do strony powodowej § 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, a w odniesieniu do pozwanych § 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie. Daje to kwotę 3.600 zł po stronie powodowej (50% stawki minimalnej) i 5.400 zł po stronie pozwanych (75% stawki minimalnej). Zatem łącznie koszty postępowania apelacyjnego i kasacyjnego poniesione przez stronę powodową wyniosły 15.400 zł, a poniesione przez pozwanych wyniosły 10.800 zł. Strona powodowa powinna otrzymać od pozwanych 46% poniesionych kosztów, to jest 7.084 zł, zaś pozwani powinni otrzymać od strony powodowej 54% poniesionych kosztów to jest 5.832 zł. Różnica między tymi kwotami, wynosząca 1.252 zł podlega zasądzeniu od pozwanych solidarnie na rzecz strony powodowej (art. 100 i art. 105 § 2 k.p.c.).

Skoro pozwani byli zwolnieni od opłaty od skargi kasacyjnej, stosowna część tej opłaty podlega ściągnięciu z zasądzanego na rzecz strony powodowej roszczenia, zgodnie z art. 113 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w zw. z art. 100 k.p.c. Należna opłata od skargi kasacyjnej wynosiła 6.400 zł, z czego stronę powodową obciąża 54%, stosownie do ostatecznego wyniku postępowania apelacyjnego i kasacyjnego, to jest kwota 3.456 zł.

SSA Andrzej Struzik SSA Paweł Rygiel SSA Józef Wąsik